

Regional utveckling
Lennart Adsten

2020-11-10

RUN/245/2020

PM Ny plattform för gränsöverskridande samverkan mellan Trøndelag fylkeskommune och Region Jämtland Härjedalen

Sammanfattning

Region Jämtland Härjedalen och Trøndelag fylkeskommune (TRFK) har med bakgrund av förändrade regionstrukturer på båda sidor om gränsen, startat en process med syfte att stärka och fördjupa det gränsöverskridande samarbetet. Processen har fått ytterligare tonvikt genom att båda parter avslutar sitt engagemang i Mittnordenkommittén vid årsskiftet 20/21. Detta öppnar för alternativa samarbetsformer som har potential att kunna ge större utbyte och effekt. Den samlade bedömningen är att ett ökat samarbete mellan öst-väst har en stor outnyttjad potential. Detta gäller inte minst i de nära relationerna mellan Trøndelag och Jämtland. Det är förnuftigt att prioritera geografisk närhet och inarbetade relationer då detta kan skapa högre målinriktad träffsäkerhet och större effektivitet.

Bakgrund

Efter att ha varit medlem i Mittnordenkommittén (MNK) sedan etableringen 1979, har Trøndelag fylkeskommune och Region Jämtland Härjedalen beslutat att avsluta sitt engagemang i MNK vid årsskiftet 20/21. Det med motiveringen att MNK inte i tillräckligt hög grad lyckats bli ett relevant gränsregionalt påverkansorgan. Dock har båda parterna uttryckt en önskan om att se på möjligheterna för ett nytt gränsregionalt samarbete som tar utgångspunkt i våra regionala förutsättningar.

Region JH har specifikt uttryckt en önskan om att de vill se på möjligheten att starta en ny gränskommitté med Trøndelag fylkeskommune inom ramen för Nordiska Ministerrådet. Den saken diskuterade parterna på ett digitalt möte den 1 oktober 2020. På mötet deltog personer från både politisk och administrativ ledning. I detta PM diskuteras olika alternativ för ett framtida fördjupat samarbete mellan Region Jämtland Härjedalen och TRFK.

Faktiska upplysningar

Mittnordenkommittén (MNK)

MNK är Nordiska Ministerrådets regionalpolitiska samarbete för utveckling över riksgränserna i mittnorden. Region Jämtland Härjedalen och Trøndelag fylkeskommune har båda beslutat att avsluta sitt engagemang i MNK vid årsskiftet 20/21. Bevekelsegrunden var att man är osäker på de effekter och mervärden man får ut av samarbetet inom MNK. Under

våren 2019 gjorde regionala utvecklingsnämnden en översyn av sitt engagemang och deltagande i nätverk som i stort handlat om samverkan och påverkan i det politiska flernivåsystemet. En av effekterna av översynen var nämndens beslut (§ 46, p.7/2019) att ge regiondirektören i uppdrag att se över möjligheter och intresse av att bilda en ny nordisk gränsregional kommitté med Trøndelag fylkeskommune. Därefter beslutade regionfullmäktige i juni 2019, § 76 p.2, att ge regionala utvecklingsnämnden i uppdrag att inleda en diskussion med Mittnordenkommitténs övriga medlemmar med syfte att förbereda för Region Jämtland Härjedalens utträde ur Mittnordenkommittén.

Nordiska Ministerrådet (NMR)

NMR är de nordiska regeringarnas officiella samarbetsorgan och här arbetas för gemensamma nordiska lösningar där mervärdet av att göra det tillsammans är större än om var och en försökt lösa uppgiften för sig själv.

Visionen för samarbetet är att Norden ska bli världens mest hållbara och integrerade region innan 2030. För att uppnå visionen pekar man ut följande satsningsområden:

Ett grönt Norden - Tillsammans ska vi främja en grön omställning av våra samhällen och arbeta för koldioxidneutralitet och en hållbar cirkulär och biobaserad ekonomi.

Ett konkurrenskraftigt Norden - Tillsammans ska vi främja grön tillväxt i Norden baserad på kunskap, innovation, mobilitet och digital integration.

Ett socialt hållbart Norden - Tillsammans ska vi främja en inkluderande, jämställd och sammanhängande region med gemensamma värderingar och stärkt kulturutbyte och välfärd.

Satsningen på dessa tre strategiska prioriteringar sträcker sig fram till 2024.

Inom Nordiska Ministerrådet finns det idag tolv stycken gränskommittéer. Administrativt följer arbetet upp genom en ämbetsmannakommitté (EK-R) och det är även där en eventuell ansökan om en trettionde gränskommitté behandlas.

För att undgå problematiken med statstödreglerna så organiseras gränskommittéerna oftast som föreningar. Vid behandling av ansökan för en ny gränskommitté bedömer man om stadgarna harmonierar med NMR vision och mål samt att de tilldelade medlen kopplas till dessa.

Andra relevanta gränsregionala samverkansarenor

Naboer AB är ett jämt-trönderskt utvecklingsbolag som bildades 1995 av kommuner och regionala offentliga organ på båda sidor om gränsen. Bolaget verkar för att stärka banden mellan Jämtland och Trøndelag samt skapa gemensamma mervärden.

Trøndelag fylkeskommune har uttryckt sin målsättning med sitt ägarskap i Naboer AB, att de ser behovet av ett verktyg för gränsregionalt samarbete och utveckling. De understryker vikten att stärka banden med mellan Jämtland och Trøndelag och operativt verkställa Interreg Sverige-Norge programmet. TRFK äger 23,5% av bolaget och Region Jämtland Härjedalen 11,8%. Totalt är det 13 stycken offentliga ägare i bolaget.

I Naboer AB pågår just nu en intern översyn hur man önskar forma verksamheten i framtiden. Till detta hör även arbetet med att formulera ett ägardirektiv. Covid-19 har dock försenat processen.

Föreningen Elbanen STS (Steinkjer-Trondheim-Storlien) blev bildad 2012 av Nord- och Sør-Trøndelag fylkeskommuner samt Regionförbundet i Jämtlands län. Föreningens syfte var för att påskynda en utbyggnad och elektrifiering av tågbanan mellan Trondheim, Steinkjer och Storlien. Dessutom önskar föreningen driva på utvecklingen av både gods och persontrafik samt verka för relevanta uppdateringar av denna järnväg även på svensk sida. Beslut om elektrifiering av Meråkerbanan är nu fattat. Föreningen Elbanen STS är per dags dato vilande i sin verksamhet.

Interreg är EU:s program för att stärka social och ekonomisk integration över landsgränser genom regionalt samarbete. Jämtland och Trøndelag har deltagit i alla sex programmen, både på förvaltnings och politisk nivå. Nytt Interreg Sverige-Norge program för perioden 2021-2027 håller på att utarbetas och ett första förslag beräknas presenteras inom kort.

Ekonomi.

Mittnordenkommitten blev finansierad genom medlemsavgifter (51%) och bidrag från Nordiska Ministerrådet (49%). För 2019 var Region Jämtland Härjedalens medlemsavgift i sammanhanget 141 000 kronor. Enligt NMR´s sekretariat bidrar de med 400 000 DKR till varje gränskommitté. Dessutom kommer ett tilläggsbelopp som bygger på befolkningsantal och någon typ av medfinansiering. Det kan röra sig om ca 200 000 – 350 000 DKR/år. Vid en eventuell utökning av antalet kommittéer är det idag oklart om det blir en utökning av totala budgetramen.

För kännedom så tillför Region Jämtland Härjedalen enligt avtal, årligen 125 000 SEK till Naboer AB:s verksamhet.

Resonemang

Internationellt arbete är en viktig del av samhällsutvecklingen och integreras i de flesta av Region Jämtland Härjedalens verksamheter. Deltagande i internationella nätverk ger tillbaka nyttig kompetens, erfarenheter och inte minst nätverk. Stora delar av Region Jämtland Härjedalens internationella arbete sker idag genom EU:s program och projekt där Interreg Sverige-Norge programmet är ett av dem. Det sker även en omfattande samverkan genom utbildningssektorn och innovation. En viktig del är också deltagande i internationella nätverk och organisationer med lokala och regionala aktörer, däribland Naboer AB.

Geografisk närhet är en god utgångspunkt för att utveckla goda och långsiktiga samarbetsrelationer. Det gränsöverskridande samarbetet med Trøndelag är viktigt för Jämtland Härjedalen med tanke på att stärka gemensam konkurrensförmåga och integration mellan regionerna. Med anledning av detta föreslås ett fördjupat och mer direkt samarbete mellan Trøndelag fylkeskommune och Region Jämtland Härjedalen. Ett samarbete som är mer relevant utifrån våra egna förutsättningar än vad medlemskapet i MNK gav.

Ett utvidgat samarbete kan organiseras på mängd olika sätt. Följande alternativ ses som de mest aktuella och där utgångspunkten för en förening är en svensk registrerad ideell förening (*Not. En ideell förening kräver minst tre parter/aktörer vid bildandet*):

- A. Trøndelag fylkeskommune, Region JH och minst en tredje part till startar en ny förening och ansöker därefter om att bli Gränskommitté via Nordiska ministerrådet. Detta innebär att man även bygger upp en egen administration och organisationsstruktur kring föreningen.
- B. Som alternativ A, men där Naboer AB går in som den tredje parten vid bildandet. Administrationen av föreningen läggs då till Naboer AB.
- C. Det väljs en plattform utanför Nordiska Ministerrådets ramar. Då är val av modell och organisationsstruktur en öppen fråga.

Om valet faller på en plattform innanför Nordiska Ministerrådets struktur, öppnar det upp både för stärkta nätverk och även för externa resurser även om storleken av dessa är oklart innan en ansökan behandlats och beviljats av NMR (EK-R). NMR vill att kommittéerna ska upprätthålla Nordiska Ministerrådets handlingsplan och övergripande visioner. Bedömningen är att NMR:s handlingsplan är formulerad på sådant sätt att det finns handlingsutrymme att ändå arbeta utifrån våra regionala förutsättningar och prioriteringar.

Alternativ B bedöms mest fördelaktigt. Det skulle innebära att nyttja existerande strukturer med relevant kompetens och etablerade nätverk. Det blir även resurs- och tidsbesparande gentemot att bygga upp parallella organisationer.

Naboer AB har en bred gränsöverskridande erfarenhet innanför en att antal olika tematiska områden (kultur/kulturturism, idrott, kommunikation/transport och naturbaserad näringsutveckling inklusive den samiska näringen/kulturen). Dessa områden motsvarar i hög grad de potentiella utvecklingsområden som tidigare diskuterats mellan Trøndelag fylkeskommune och Region Jämtland Härjedalen. Därför med kompetens inom flera aktuella tematiska områden, gränsregional utveckling generellt, samt lång erfarenhet som nätverksbyggare och katalysator i processer, har Naboer AB förutsättningar att ta en ny och utvidgad roll i vidare utvecklingen av det planerade fördjupade samarbetet mellan Trøndelag och Jämtland-Härjedalen.

Det arbetas med att realisera ett nytt Interreg Sverige-Norge program för perioden 2021-2027. Det är önskvärt med ett starkt samarbete mellan Trøndelag och Jämtland Härjedalen och då är Interreg ett viktigt verktyg. Ett viktigt verktyg har det också varit för Naboer AB, som genom åren genomfört 21 egna projekt varit delaktig/skapat ännu fler tillsammans med andra projektägare.

Möjlig plan för etablering av en eventuell 13:e gränskommitté genom NMR.

Oktober 2020: Underlag utarbetas för politisk behandling.

Nov/dec 2020: Politisk behandling i Region Jämtland Härjedalen och Trøndelag fylkeskommune.

Politiskt nej till bildandet av en förening och ansökan till NMR /v EK-R: Det arbetas vidare med andra alternativ till plattform för samarbete.

Politiskt ja till bildandet av en förening och ansökan till NMR /v EK-R enligt alternativ A: Aktuell tredjepart avklaras och föreningsbildandet startar, inklusive ansökan till NMR /v EK-R.

Politiskt ja till bildandet av en förening och ansökan till NMR /v EK-R enligt alternativ B: Styrelsen i Naboer AB behandlar frågan om deltagande som tredje part. Vid ett ja startar bildandet och ansökan till NMR /v EK-R.

För att undvika förväxlingar och missuppfattningar kopplat till tidigare arbetet i Mittnordenkommittén, kan en ny förening ges ett nytt namn t ex *"Fellesrådet för Jämtland och Trøndelag"*.

Slutsats

Vid utvecklingen av en ny plattform för gränsöverskridande samverkan bör geografisk närhet och inarbetade strukturer prioriteras då detta öppnar upp för större måluppfyllelse och större effekt.

Därför rekommenderas att processen startar med etablering av en förening inom Nordiska Ministerrådets strukturer, med parterna Region Jämtland Härjedalen, Trøndelag fylkeskommune och Naboer AB som medlemmar (alt. B). Detta som utgångspunkt för en bred och handlingskraftig plattform för långsiktig gränsregional samverkan.

Föreningen föreslås ges arbetsnamnet "Fellesrådet för Jämtland och Trøndelag"

I förlängningen kommer det bli aktuellt antal deltagare i partnerskapet. Fellesrådet bör ha som mål att på sikt utveckla sig till en innovativ arena för samverkan mellan regionerna och att även engagera samarbetspartners från näringslivet, institutioner/akademin och frivilligorganisationer.

Det finns idag exempel på ett antal teman som skulle kunna bli aktuella inom Fellesrådet, bland annat:

- Kultur/kulturturism/Samisk
- Infrastruktur/kommunikationer
- Hållbarhet/grön tillväxt
- Digitala transformationen

Genom att ge Naboer AB uppdraget att administrera den nya föreningen, skulle etablering och utveckling till operativ handling gå snabbare och effektivare. Dessutom undviks problematiken med att parallella organisationer byggs upp vilket medför rationellare hantering på sikt.

Översiktlig tidsplan för bildande av en gränskommitté mellan Jämtland Härjedalen och Trøndelag.

(Flödet förutsätter att det blir positiva beslut)

3 november 2020

Beslut enligt sak 202033254 i Fylkesutvalget i Trøndelag Fylkeskommune.

17 november 2020

Beslut i regionala utvecklingsnämnden i Region Jämtland Härjedalen.

20 november 2020

Beslut i Naboer AB:s styrelse.

24 november 2020

Beslut i regionfullmäktige i Region Jämtland Härjedalen.

20 januari 2021

Målsättningen är att en förening bildats med stadgar som harmonierar med Nordiska Ministerrådets (NMR) visioner. Dessutom att en ansökan förberetts samt kan skickas in från föreningen till NMR.

Februari – mars 2021

Beslut från Nordiska Ministerrådet. EK-R som formellt beslutar kring ansökan har fyra möten per år. Det sista mötet för 2020 är 25 november så vi kan ponera att deras nästa möte är februari-mars.

Juni 2021

Vi hoppas kunna se de första operativa aktiviteterna i föreningen även om vi kanske inte kan åtnjuta NMR resurser förrän 2022. Verksamheten och partnerskapen byggs succesivt upp. Även ytterligare resursförstärkning kommer att jobbas med.